EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

24. juuni 2008*

Kohtuasjas C-188/07,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Cour de cassationi (Prantsusmaa) 28. märtsi 2007. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. aprillil 2007, menetluses

Commune de Mesquer

versus

Total France SA,

Total International Ltd,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: teise koja esimees C. W. A. Timmermans presidendi ülesannetes, kodade esimehed A. Rosas, K. Lenaerts ja L. Bay Larsen ning kohtunikud R. Silva de

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

Lapuerta, K. Schiemann, P. Kūris, E. Levits, A. Ó Caoimh, P. Lindh, J.-C. Bonichot, T. von Danwitz ja C. Toader (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: osakonnajuhataja M.-A. Gaudissart,

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. jaanuari 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– commune de Mesquer, esindajad: advokaadid C. Lepage ja A. Moustardier,

– Total France SA ja Total International Ltd, esindajad: advokaadid J.-P. Hordies, C. Smits, M. Memlouk, J. Boivin, E. Fontaine ja F.-H. Briard,

– Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues ja A.-L. During,

– Belgia valitsus, esindaja: L. Van den Broeck,

– Itaalia valitsus, esindaja: I. M. Braguglia, keda abistas *avvocato dello Stato* D. Del Gaizo,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: C. Gibbs ja I. Rao, keda abistas *barrister* J. Maurici,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: M. Konstantinidis, J.-B. Laignelot ja G. Valero Jordana,

olles 13. märtsi 2008. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 15. juuli 1975. aasta direktiivi 75/442/EMÜ jäätmete kohta (EÜT L 194, lk 39; ELT eriväljaanne 15/01, lk 23), muudetud komisjoni 24. mai 1996. aasta otsusega 96/350/EÜ (EÜT L 135, lk 32; ELT eriväljaanne 15/03, lk 59) (edaspidi „direktiiv 75/442"), artiklite 1 ja 15 tõlgendamist ning direktiivi I lisa.

2 Taotlus esitati ühelt poolt commune de Mesquer' (edaspidi „Mesquer' vald") ja teiselt poolt Total France SA ja Total International Ltd (edaspidi koos „äriühingud Total") vahelises kohtumenetluses, mille ese on naftatankeri Erika hukkumise tagajärjel kõnealuse valla territooriumile levinud jäätmete tõttu tekkinud kahju hüvitamine.

Õiguslik raamistik

Rahvusvahelised õigusnormid

3 Naftareostusest põhjustatud kahju korral kehtiv tsiviilvastutuse rahvusvaheline konventsioon, mis võeti vastu 29. novembril 1969 Brüsselis ja mida on muudetud 27. novembril 1992 Londonis allkirjastatud protokolliga (ELT 2004, L 78, lk 32; ELT eriväljaanne 11/50, lk 109; edaspidi „tsiviilvastutuse konventsioon"), reguleerib laevaomanike vastutust tankeritest välja voolanud püsivate süsivesinike tõttu tekkinud kahju eest. Konventsiooniga kehtestatakse laevaomanike objektiivse vastutuse põhimõte, mille kohaselt on vastutus piiratud laeva kogumahutavuse alusel arvutatud summaga, ning luuakse kohustusliku vastutuskindlustuse süsteem.

4 Vastavalt tsiviilvastutuse konventsiooni II artikli punktile a kohaldatakse konventsiooni reostuskahjude puhul, mis põhjustati osalisriigi territooriumil, kaasa arvatud territoriaalmeres, ja osalisriigi rahvusvahelise õiguse alusel kindlaksmääratud majandusvööndis või vajadusel kõnealuse riigi territoriaalmerest väljaspool asuval ja sellega piirneval alal, mis on määratletud selle riigi poolt rahvusvahelise õiguse alusel ning mis ei ulatu enam kui 200 meremiili kaugusele lähtejoonest, millest mõõdetakse tema territoriaalmere laiust.

5 Tsiviilvastutuse konventsiooni III artikli lõige 4 sätestab, et „käesoleva konventsiooni alusel ega muul viisil [ei või] esitada reostuskahju hüvitamise nõuet […] laeva prahtija (mis tahes kujul, sealhulgas laevapereta prahtija), haldaja või kasutaja vastu […], välja arvatud juhul, kui kahju põhjuseks oli nende endi kahju tekitamisele suunatud tegu

või tegevusetus või hooletus, mille puhul oli teada, et kõnealune kahju tõenäoliselt tekib".

6 Naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvahelise fondi asutamise rahvusvaheline konventsioon, mis võeti vastu 18. detsembril 1971 Brüsselis ja mida on muudetud 27. novembril 1992 Londonis allkirjastatud protokolliga (ELT 2004, L 78, lk 40; ELT eriväljaanne 11/50, lk 117) (edaspidi „fondi asutamise konventsioon"), täiendab tsiviilvastutuse konventsiooni, kehtestades kannatanutele hüvitise maksmise korra.

7 Naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvaheline fond (edaspidi „fond"), mida rahastab naftatööstus, võib katta kuni 135 miljonit arvestusühikut enne 2003. aastat aset leidnud juhtumi puhul. Vastavalt fondi asutamise konventsiooni artiklile 4 võivad kannatanud esitada kahju hüvitamise nõudeid konventsiooni selle osalisriigi kohtutele, kus kahju tekitati, eelkõige juhul, kui tsiviilvastutuse konventsioon ei näe kõnealuse kahju puhul ette mingit vastutust või kui laevaomanik on maksejõuetu või kõnealuse konventsiooni alusel vastutusest vabastatud.

8 Naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvahelise fondi asutamise 1992. aasta rahvusvahelise konventsiooni 2003. aasta protokoll (ELT 2004, L 78, lk 24; ELT eriväljaanne 11/50, lk 101) asutab rahvusvahelise naftareostuse hüvitamise lisafondi, mida nimetatakse „2003. aasta rahvusvahelise naftareostuse hüvitamise lisafondiks" ja mis võimaldab koos fondiga katta kuni 750 miljonit arvestusühikut pärast 2003. aastat aset leidnud juhtumi puhul.

Ühenduse õigusnormid

Direktiiv 75/442

9 Direktiivi 75/442 põhjenduse 3 kohaselt peab jäätmete kõrvaldamist käsitlevate sätete põhieesmärk olema inimeste tervise ja keskkonna kaitse jäätmete kogumise, vedamise, töötlemise, hoidmise ja ladestamisega seotud kahjulike mõjude eest.

10 Direktiivi 75/442 artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *jäätmed* – I lisas loetletud kategooriatesse kuuluvad mis tahes ained või esemed, mille valdaja kasutuselt kõrvaldab, kavatseb kasutuselt kõrvaldada või on kohustatud kasutuselt kõrvaldama.

Komisjon koostab […] nimekirja jäätmetest, mis kuuluvad I lisas loetletud kategooriatesse. […];

b) *tekitaja* – igaüks, kelle tegevuse käigus tekivad jäätmed (esmane tekitaja), ja/või igaüks, kes teeb jäätmete eeltöötlust, segab jäätmeid või sooritab muid toiminguid, mille tulemusena jäätmete olemus või koostis muutub;

c) *valdaja* – jäätmetekitaja või füüsiline või juriidiline isik, kelle valduses on jäätmed;

[…]

e) *kõrvaldamine* – kõik toimingud, mis on ette nähtud direktiivi IIA lisas;

f) *taaskasutamine* – kõik toimingud, mis on ette nähtud direktiivi IIB lisas;

g) *kogumine* – jäätmete kokkukorjamine, sortimine ja/või segamine veo eesmärgil."

11 Direktiivi 75/442 artiklis 8 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada, et iga jäätmevaldaja:

– annab jäätmed käitlemiseks era- või avalikule jäätmekogumisettevõttele või ettevõttele, kes teeb IIA või IIB lisas nimetatud toiminguid

või

– taaskasutab või kõrvaldab jäätmed ise kooskõlas käesoleva direktiivi sätetega.”

12 Direktiivi 75/442 artikkel 15 näeb ette:

„Vastavalt „saastaja maksab” põhimõttele tuleb jäätmete kõrvaldamise kulud kanda:

– jäätmevaldajal, kes on andnud jäätmed jäätmekogumisettevõttele või artiklis 9 osutatud ettevõttele,

ja/või

– eelmisel valdajal või tootjal, kelle tootest jäätmed on tekkinud.”

13 Direktiivi 75/442 I lisas „Jäätmekategooriad” sisalduvad kategooriad Q4, Q11, Q13 ja Q16 on sõnastatud järgmiselt:

„Q4 Materjalid, mis on maha voolanud, riknenud või mõne õnnetusjuhtumi tõttu kahjustunud, kaasa arvatud materjalid, seadmed või muud esemed, mis on õnnetusjuhtumi tagajärjel saastunud

[…]

Q11 Tooraine kaevandamise ja töötlemise jäägid (nt kaevandamisjäägid, naftatootmisel tekkinud muda jne)

[…]

Q13 Kõik materjalid, ained või tooted, mille kasutamine on seadusega keelatud

[…]

Q16 Kõik materjalid, ained või tooted, mida ei hõlma ülalloetletud kategooriad."

14 Direktiivi IIA lisa „Kõrvaldamistoimingud" eesmärk on loetleda kõrvaldamistoimingud nii, nagu neid praktikas kasutatakse, samal ajal kui direktiivi IIB lisa „Taaskasutamisele suunatud toimingud" eesmärk on loetleda samal viisil taaskasutamistoimingud.

15 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2006. aasta direktiiv 2006/12/EÜ, millega muudetakse direktiivi 75/442 jäätmete kohta (ELT L 114, lk 9), mis selguse ja otstarbekuse huvides kodifitseerib kõnealuse direktiivi 75/442, kordab artiklites 1 ja 5 ning I, IIA ja IIB lisas eespool nimetatud sätteid. Direktiiv 2006/12 võeti aga vastu alles pärast põhikohtuasja asjaolude asetleidmist, mistõttu seda ei saa põhikohtuasjas kohaldada.

Direktiiv 68/414/EMÜ

16 Nõukogu 20. detsembri 1968. aasta direktiivi 68/414/EMÜ, millega EMÜ liikmesriike kohustatakse säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid (EÜT L 308, lk 14; ELT eriväljaanne 12/01, lk 29), muudetud nõukogu 14. detsembri 1998. aasta direktiiviga 98/93/EÜ (EÜT L 358, lk 100; ELT eriväljaanne 12/02, lk 68), artikkel 2, mis näeb sellise kohustuse ette võimaliku puudujäägi või tarneraskuste puhuks, samastab kütteõlid naftatoodete kategooriaga.

Direktiiv 2004/35/EÜ

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/35/EÜ keskkonnavastutusest keskkonnakahjustuste ärahoidmise ja parandamise kohta (ELT L 143, lk 56; ELT eriväljaanne 15/08, lk 357) põhjendus 10 on sõnastatud järgmiselt:

„Tuleks spetsiaalselt arvesse võtta Euratomi asutamislepingut, asjakohaseid rahvusvahelisi konventsioone ning ühenduse õigusnorme, milles reguleeritakse ulatuslikumalt ja rangemalt käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid toiminguid. […]"

18 Direktiivi 2004/35 artikli 4 lõikes 2 on sätestatud:

„Käesolevat direktiivi ei kohaldata keskkonnakahjustuse või selle otsese ohu suhtes, kui see on põhjustatud sündmusest, millega seotud vastutus või parandamine

kuulub mõne IV lisas loetletud rahvusvahelise konventsiooni kohaldamisalasse, mis kehtib asjakohases liikmesriigis, arvestades konventsiooni võimalikke hilisemaid muudatusi."

19 Direktiivi 2004/35 IV lisa on sõnastatud järgmiselt:

„Artikli 4 lõikes 2 nimetatud rahvusvahelised konventsioonid

a) 27. novembri 1992. aasta rahvusvaheline konventsioon naftareostusest tingitud kahjustuste tsiviilvastutuse kohta;

b) 27. novembri 1992. aasta rahvusvaheline konventsioon naftareostusest tingitud kahjustuste rahvusvahelise hüvitusfondi loomise kohta;

[…]"

Otsus 2004/246/EÜ

20 Nõukogu võttis 2. märtsil 2004 vastu otsuse 2004/246/EÜ, millega volitatakse liikmesriike naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvahelise fondi asutamise 1992. aasta rahvusvahelise konventsiooni 2003. aasta protokollile Euroopa Ühenduse huvides alla kirjutama, seda ratifitseerima või sellega ühinema ning

volitatakse Austriat ja Luksemburgi Euroopa Ühenduse huvides alusdokumentidega ühinema (ELT L 78, lk 22; ELT eriväljaanne 11/50, lk 99).

21 Otsuse 2004/246 põhjendus 4 on sõnastatud järgmiselt:

„Vastavalt lisafondi protokollile võivad selle osalised olla ainult suveräänsed riigid; seetõttu ei ole ühendusel võimalik protokolli ratifitseerida ega sellega ühineda, samuti ei ole ette näha, et ta saaks seda teha lähemas tulevikus."

22 Otsuse 2004/246 artikli 1 lõige 1 ja artikkel 4 on sõnastatud järgmiselt:

„*Artikkel 1*

1. Käesolevaga volitatakse liikmesriike naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvahelise fondi asutamise 1992. aasta rahvusvahelise konventsiooni 2003. aasta protokollile (lisafondi protokollile) Euroopa Ühenduse huvides alla kirjutama, seda ratifitseerima või sellega ühinema alljärgnevates artiklites sätestatud tingimustel.

[…]

Artikkel 4

Liikmesriigid püüavad esimesel võimalusel tagada, et lisafondi protokolli ning alusdokumente muudetaks nii, et ühendusel oleks võimalik saada nende osaliseks.”

Siseriiklikud õigusnormid

23 15. juuli 1975. aasta seaduse nr 75-633 jäätmete kõrvaldamise ja materjalide taasväärtustamise kohta (*JORF* 16.7.1975, lk 7279) artikkel 2, nüüd keskkonnaseadustiku artikkel L. 541-2, sätestab:

„Iga isik, kes tekitab või valdab jäätmeid tingimustes, mis võivad tekitada kahjulikke tagajärgi pinnasele, taimestikule või loomastikule, kahjustada kohti või maastikku, saastata õhku või vett, tekitada müra või lõhna ja üldiselt kahjustada inimeste tervist ja keskkonda, on kohustatud tagama jäätmete kõrvaldamise või korraldama nende kõrvaldamise tagamise vastavalt käesoleva peatüki sätetele tingimustes, milles kõnealuseid tagajärgi on võimalik vältida.

Jäätmete kõrvaldamise hulka kuuluvad kogumine, vedu, ladustamine, sortimine ja töötlemine, mis on vajalikud korduskasutatavate osade ja materjalide või energia taasväärtustamiseks ning mis tahes muude toodete looduskeskkonda ladestamiseks või heitmiseks tingimustes, milles eelmises lõigus nimetatud kahjustusi on võimalik vältida.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

24 Malta lipu all sõitev naftatanker Erika, mille prahtija oli Total International Ltd, uppus 12. detsembril 1999 kohas, mis asub ligikaudu 35 meremiili Penmarc'hi neemetipust (Finistère, Prantsusmaa) edelas, mistõttu osa tema lastist ja kütusest voolas merre ja reostas Prantsusmaa Atlandi ookeani rannikut.

25 Eelotsusetaotlusest ja Euroopa Kohtule esitatud märkustest nähtub, et Itaalia äriühing ENEL sõlmis Total International Ltd-ga lepingu sellise raske kütteõli veoks, mis oli mõeldud kütuseks elektri tootmisel. Lepingu täitmiseks müüs Total raffinage distribution, nüüd Total France SA rasket kütteõli Total International Ltd-le, kes prahtis laeva Erika, selleks et vedada kütteõli Dunkerque'i sadamast (Prantsusmaa) Milazzo sadamasse (Itaalia).

26 Mesquer' vald esitas äriühingute Total vastu 9. juunil 2000 tribunal de commerce de Saint-Nazaire'ile (Saint-Nazaire'i kaubanduskohus) hagi, milles palus tuvastada, et kõnealused äriühingud peavad vastavalt seadusele nr 75-633 vastutama tema territooriumile levinud jäätmete tõttu tekkinud kahju eest ning et neilt tuleb solidaarselt välja mõista summa, mille vald kulutas puhastustöödele ja reostuse kõrvaldamisele, s.o 69 232,42 eurot.

27 Mesquer' valla hagi jäeti rahuldamata ning ta esitas apellatsioonkaebuse cour d'appel de Rennes'ile (Rennes'i apellatsioonikohus), kes 13. veebruari 2002. aasta otsusega jättis esimese astme otsuse muutmata, leides, et raske kütteõli ei kujutanud käesoleval juhul endast mitte jäätmeid, vaid kütust, mis on kõrge siseenergiaga materjal, mis on toodetud teatavaks otstarbeks. Cour d'appel de Rennes küll tunnistas, et välja voolanud raske kütteõli, mis on vee ja liivaga segunemise tõttu muundunud, tekitas jäätmeid, kuid leidis siiski, et ükski õigusnorm ei võimalda äriühinguid Total vastutusele võtta, kuna neid ei saa pidada kõnealuste jäätmete tekitajateks ega valdajateks. Mesquer' vald esitas seejärel kassatsioonkaebuse.

28 Leides, et kohtuasjas on tekkinud tõsiseid raskusi direktiivi 75/442 tõlgendamisel, otsustas Cour de cassation (kassatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. [K]as rafineerimisprotsessi tulemusel saadavat kasutaja spetsifikatsioonidele vastavat rasket kütteõli, mille tootja on ette näinud kütusena müümiseks ja mida on nimetatud […] direktiivis 68/414 […], võib liigitada jäätmeteks […] direktiivi 75/442 […], kodifitseeritud direktiiviga 2006/12 […], artikli 1 tähenduses?

2. [K]as laeva lastina veetav raske kütteõli, mis voolab õnnetusjuhtumi tagajärjel merre, kujutab iseenesest või vee ja setetega segunenuna jäätmeid direktiivi 2006/12 […] I lisa [kategooria] Q4 tähenduses?

3. [K]ui vastus esimesele küsimusele on eitav ja teisele küsimusele jaatav, siis kas raske kütteõli tootjat (Total raffinage [distribution]) ja/või müüjat või prahtijat (Total international Ltd) tuleb pidada direktiivi 2006/12 […] artikli 1 punktide b ja c tähenduses ning sama direktiivi artikli 15 kohaldamise eesmärgil jäätmete tekitajaks ja/või valdajaks, kuigi ajal, mil toimus laevaõnnetus, mille tagajärjel muutus toode jäätmeteks, vedas toodet kolmas isik?”

Eelotsuse küsimused

Vastuvõetavus

29 Äriühingud Total väidavad, et käesolev eelotsusetaotlus tuleb tunnistada vastuvõetamatuks, kuna Mesquer' vald on fondilt hüvitise juba saanud ning seetõttu puudub tal põhjendatud huvi. Neil asjaoludel on eelotsusetaotlus hüpoteetiline.

30 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldatakse, et ühenduse õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mis siseriiklik kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille täpsuse kontrollimine ei ole Euroopa Kohtu ülesanne, on asjakohased. Siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotluse saab Euroopa Kohus jätta läbi vaatamata vaid siis, kui on ilmne, et ühenduse õigusnormi tõlgendamine, mida siseriiklik kohus palub, ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või ka juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (vt selle kohta 7. juuni 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-222/05–C-225/05: van der Weerd jt, EKL 2007, lk I-4233, punkt 22 ja viidatud kohtupraktika).

31 Samuti tuleb märkida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on siseriiklikul kohtul, kes asja menetleb, pädevus kohtuasja eripära arvestades hinnata nii eelotsuse vajalikkust oma otsuse tegemiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (15. juuni 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-393/04 ja C-41/05: Air Liquide Industries Belgium, EKL 2006, lk I-5293, punkt 24 ja viidatud kohtupraktika).

32 Toimikust nähtub, et Mesquer' vallale on tõepoolest tehtud fondist väljamakseid sellise hüvitisnõude tulemusel, mille vald esitas laeva Erika omaniku ja fondi vastu. Maksed tehti kokkuleppe alusel, millega vald sõnaselgelt loobus kõikidest kohtumenetlustest ja nõuetest ning mille kohaselt vastasel juhul peab ta saadud summa tagastama.

33 Ilmneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule oli see teada, kuid ta ei leidnud siiski, et põhikohtuasja ese on ära langenud või et Mesquer' vald on kaotanud põhjendatud huvi, ega loobunud ka Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuste esitamisest.

34 Neil asjaoludel tuleb Cour de cassationi küsimustele vastata.

Esimene küsimus

35 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas raske kütteõli, mida müüakse kütusena, võib kvalifitseerida jäätmeteks direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a tähenduses.

36 Äriühingud Total, märkusi esitanud liikmesriigid ja komisjon on seisukohal, et sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt. Ainult Mesquer' vald väidab, et selline raske kütteõli tuleb kvalifitseerida jäätmeteks ning et lisaks kuulub kõnealune aine ohtlike ja ebaseaduslike toodete kategooriasse.

37 Kõigepealt tuleb meenutada, et direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a kohaselt tuleb jäätmeteks pidada I lisas loetletud kategooriatesse kuuluvaid mis tahes aineid või esemeid, mille valdaja ära viskab, kavatseb ära visata või on kohustatud ära viskama.

38 Direktiivi kontekstis sõltub jäätmete mõiste kohaldamisala seega sõnade „ära viskama" tähendusest (18. detsembri 1997. aasta otsus kohtuasjas C-129/96: Inter-Environnement Wallonie, EKL 1997, lk I-7411, punkt 26) ning vastavalt Euroopa Kohtu praktikale tuleb neid sõnu tõlgendada lähtuvalt direktiivi eesmärgist (15. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-418/97 ja C-419/97: ARCO Chemie Nederland jt, EKL 2000, lk I-4475, punkt 37), mis vastavalt direktiivi põhjendusele 3 on inimeste tervise ja keskkonna kaitse jäätmete kogumise, vedamise, töötlemise, hoidmise ja ladestamisega seotud kahjulike mõjude eest, võttes arvesse EÜ artikli 174 lõiget 2, milles on sätestatud, et ühenduse keskkonnapoliitika seab eesmärgiks kaitstuse kõrge taseme ning rajaneb muu hulgas ettevaatusprintsiibil ja põhimõttel, mille kohaselt tuleb võtta ennetusmeetmeid (vt 11 novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-457/02: Niselli, EKL 2004, lk I-10853, punkt 33).

39 Euroopa Kohus on samuti leidnud, et pidades silmas direktiiviga 75/442 taotletavat eesmärki, ei tohi jäätmete mõistet tõlgendada kitsendavalt (vt eespool viidatud kohtuotsus ARCO Chemie Nederland jt, punkt 40).

40 See mõiste võib hõlmata kõiki esemeid ja aineid, mille omanik ära viskab, isegi kui neil on kaubanduslik väärtus ning neid kogutakse kaubanduslikul eesmärgil, et neid ringlusse võtta, taasväärtustada või korduskasutada (vt eelkõige 18. aprilli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-9/00: Palin Granit ja Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, EKL 2002, lk I-3533, edaspidi „kohtuotsus Palin Granit", punkt 29 ja viidatud kohtupraktika).

41 Teatavad asjaolud võivad olla märk sellest, et toimub aine või eseme äraviskamine või on olemas kavatsus või kohustus seda teha direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a tähenduses. Selline on olukord eelkõige siis, kui kasutatud aine on tootmisjääk, st toode, mida sellisena ei püütud toota (eespool viidatud kohtuotsus ARCO Chemie

Nederland jt, punktid 83 ja 84). Euroopa Kohus on näiteks täpsustanud, et graniidikarjääri kaevandusjäägid, mille tootmine ei ole kaevandaja peamine eesmärk, on põhimõtteliselt jäätmed (kohtuotsus Palin Granit, punktid 32 ja 33).

42 Samas võib vara, materjal või tooraine, mis on saadud sellise tootmis- või kaevandamisprotsessi tulemusena, mille eesmärk ei ole otseselt selle valmistamine, käsitleda mitte jäägina, vaid kõrvaltootena, mida ettevõtja ei soovi ära visata, vaid mida ta kavatseb hiljem ilma seda eelnevalt ümber töötlemata majanduslikult soodsatel tingimustel kasutada või turustada (vt kohtuotsus Palin Granit, punkt 34, ja 15. jaanuari 2004. aasta määrus kohtuasjas C-235/02: Saetti ja Frediani, EKL 2004, lk I-1005, punkt 35).

43 Direktiivi 75/442 sätete kohaldamist varale, materjalile või toorainele, millel on ka ilma igasuguse ümbertöötlemiseta majanduslik tooteväärtus ning mis sellisena kuuluvad nende toodete suhtes kehtivate õigusnormide kohaldamisalasse, ei õigusta tõepoolest mitte miski (vt kohtuotsus Palin Granit, punkt 35, ja eespool viidatud kohtumäärus Saetti ja Frediani, punkt 35).

44 Võttes arvesse jäätmete mõiste laia tõlgendamise kohustust, selleks et piirata jäätmetega kaasnevat soovimatut või kahjustavat mõju, tuleb kõrvaltooteid puudutavaid argumente piirata üksnes olukordadega, milles vara, materjali või tooraine korduskasutamine ilma eelneva ümbertöötlemiseta ei ole mitte ainult võimalik, vaid kindel ja toimub pideva tootmisprotsessi käigus (kohtuotsus Palin Granit, punkt 36, ja eespool viidatud kohtumäärus Saetti ja Frediani, punkt 36).

45 Lisaks kriteeriumile, mille kohaselt aine kas on või ei ole tootmisjääk, on selle aine eelneva ümbertöötlemiseta korduskasutamise tõenäosus seega teine asjakohane kriteerium, kui hinnatakse, kas aine kujutab endast jäätmeid direktiivi 75/442 tähenduses. Kui peale lihtsa korduskasutamise võimaluse on valdajal ka majanduslikult soodne seda teha, on niisuguse korduskasutamise tõenäosus suur. Sellisel juhul ei

saa kõnealust ainet käsitleda mitte ainena, mida valdaja püüab „ära visata", vaid seda tuleb pidada tegelikuks tooteks (vt kohtuotsus Palin Granit, punkt 37).

46 Põhikohtuasjas ilmneb, et kõnealust ainet saadakse naftatoodete puhastamise protsessi teel.

47 Seda jääkainet võib siiski kaubanduses kasutada majanduslikult soodsatel tingimustel, mida kinnitab ka asjaolu, et see oli kaubandustehingu ese ning vastas ostja spetsifikatsioonidele, nagu rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus.

48 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et selline aine, nagu on põhikohtuasjas kõne all, st raske kütteõli, mida müüakse kütusena, ei kujuta endast jäätmeid direktiivi 75/442 tähenduses, kui seda kasutatakse või turustatakse majanduslikult soodsatel tingimustel ja kui seda saab tegelikult kütusena kasutada, ilma et seda oleks vaja eelnevalt ümber töödelda.

Teine küsimus

49 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas raske kütteõli, mis voolab laevahuku tagajärjel merre, tuleb sellistel asjaoludel kvalifitseerida jäätmeteks direktiivi 75/442 I lisa kategooria Q4 tähenduses.

Euroopa Kohtule esitatud märkused

50 Mesquer' vald, kelle seisukohaga sisuliselt ühinevad Prantsuse ja Itaalia valitsus ning komisjon, leiab, et kui sellised süsivesinikud voolavad merre ja segunevad vee ja setetega, tuleb need kvalifitseerida jäätmeteks direktiivi 75/442 tähenduses.

51 Äriühingud Total leiavad, et süsivesinikest, veest ja ranniku setetest tekkiv segu kujutab endast jäätmeid üksnes juhul, kui on olemas õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud süsivesinike kui selliste kõrvaldamise ja taaskasutamise kohustus ja kui need on vee ja setetega lahutamatult seotud.

52 Belgia valitsus väidab, et niimoodi merre voolanud tooted tuleb kvalifitseerida mitte jäätmeteks direktiivi 75/442 tähenduses, vaid rasketeks süsivesinikeks tsiviilvastutuse konventsiooni ja fondi asutamise konventsiooni tähenduses. Mööndes, et sellised süsivesinikud võib kvalifitseerida jäätmeteks direktiivi tähenduses, peab Ühendkuningriigi valitsus siiski soovitavaks, et õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamine kuuluks üksnes tsiviilvastutuse konventsiooni ja fondi asutamise konventsiooni kohaldamisalasse ning et seega direktiivi 75/442 sellistes olukordades ei kohaldataks.

Euroopa Kohtu vastus

53 Kõigepealt tuleb meenutada, et direktiivi 75/442 I lisas on loetletud ained ja esemed, mida võib jäätmeteks kvalifitseerida. Loetelu on aga üksnes näitlik, kuna jäätmete määratlus lähtub eelkõige valdaja tegevusest ja sõnade „ära viskama" tähendusest (vt 7. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-1/03: Van de Walle jt, EKL 2004, lk I-7613, punkt 42).

54 Asjaolu, et direktiivi 75/442 I lisa „Jäätmekategooriad" punktis Q4 on nimetatud „[m]aterjal[e], mis on maha voolanud, riknenud või mõne õnnetusjuhtumi tõttu kahjustunud, kaasa arvatud materjal[e], seadme[i]d või mu[i]d eseme[i]d, mis on õnnetusjuhtumi tagajärjel saastunud", kujutab endast üksnes märki selle kohta, et sellised materjalid on hõlmatud jäätmete mõiste kohaldamisalasse. See ei võimalda iseenesest kvalifitseerida jäätmeteks õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud süsivesinikke, mis tekitasid ühe liikmesriigi territoriaalvete ning sellest tulenevalt ka ranniku reostuse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 43).

55 Neil asjaoludel tuleb hinnata, kas süsivesinike väljavoolamine õnnetusjuhtumi tagajärjel on vaadeldav süsivesinike valdaja poolt nende äraviskamisena direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a tähenduses (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 44).

56 Kui aine või ese on tootmisjääk, st toode, mida iseenesest ei soovita hiljem kasutusele võtta ja mida selle valdaja ei saa ilma eelneva töötluseta majanduslikult tasuvalt korduskasutada, tuleb seda vaadelda üleliigse aine või esemena, mille valdaja viskab ära (vt kohtuotsus Palin Granit, punktid 32–37, ja eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 46).

57 Õnnetusjuhtumi tagajärjel maha voolanud ning maapinna ja põhjavee reostuse tekitanud süsivesinike osas on Euroopa Kohus tõdenud, et need ei ole ilma eelneva töötluseta korduskasutatavad (vt eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 47).

58 Selline järeldus kehtib ka õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud ja ühe liikmesriigi territoriaalvete ning sellest tulenevalt ka ranniku reostuse tekitanud süsivesinike puhul.

59 On selge, et vette levinud või lahustunud või setetesse imbunud süsivesinike kasutamine või turustamine on problemaatiline või isegi hüpoteetiline. Samuti on selge, et isegi kui tunnistada, et see on tehniliselt võimalik, eeldaks selline kasutamine või turustamine igal juhul eelnevat ümbertöötlemist, mis ei oleks aine valdajale kaugeltki majanduslikult soodne, vaid tooks endaga kaasa märkimisväärseid rahalisi kulutusi. Järelikult tuleb õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud süsivesinikke pidada aineks, mida selle valdaja ei kavatsenud toota ja mille ta selle veo käigus – küll tahtmatult – „ära viskab", mistõttu need süsivesinikud tuleb kvalifitseerida jäätmeteks direktiivi 75/442 tähenduses (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punktid 47 ja 50).

60 Direktiivi kohaldatavust ei välista ka asjaolu, et õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike väljavoolamine toimus mitte liikmesriigi maismaaterritooriumil, vaid tema majandusvööndis.

61 Ilma et oleks vaja otsustada direktiivi kohaldatavuse üle laevahuku koha suhtes, piisab, kui märkida, et õnnetusjuhtumi tagajärjel välja voolanud süsivesinikud hulpisid piki rannikut ning kandusid lõpuks randa, levides nii liikmesriigi maismaaterritooriumile.

62 Sellest järeldub, et naftatankeri hukkumise selliste asjaolude korral, nagu on põhikohtuasjas kõne all, kuulub direktiiv 75/442 kohaldamisele *ratione loci*.

63 Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et laevahuku tagajärjel merre voolanud süsivesinikud, mis on segunenud vee ja setetega ja mis hulbivad piki liikmesriigi rannikut ning kanduvad lõpuks randa, kujutavad endast jäätmeid direktiivi 75/442 artikli 1 punkti a tähenduses, kui neid ei saa enam eelneva ümbertöötlemiseta kasutada ega turustada.

Kolmas küsimus

64 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas naftatankeri huku korral võib merre voolanud raske kütteõli tootjat ja/või müüjat ja seda ainet vedava laeva prahtijat kohustada kandma sel viisil tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulusid, kuigi väljavoolanud ainet vedas kolmas isik, käesoleval juhul meretranspordiettevõtja.

Euroopa Kohtule esitatud märkused

65 Mesquer' vald leiab, et direktiivi 75/442 artikli 15 kohaldamisel tuleb põhikohtuasjas raske kütteõli tootjat ja müüjat ning selle laeva prahtijat, millega ainet veeti, käsitada direktiivi artikli 1 punktide b ja c tähenduses nende jäätmete tekitajate ja valdajatena, mis tulenesid aine merre voolamisest.

66 Äriühingud Total leiavad, et põhikohtuasja asjaoludel ei ole direktiivi 75/442 artikkel 15 kohaldatav raske kütteõli tootja ega müüja ega ka selle laeva prahtija suhtes, millega ainet veeti, kuna selle õnnetusjuhtumi hetkel, mille tõttu aine muutus jäätmeteks, vedas seda kolmas isik. Kõnealune säte ei ole kohaldatav ka raske kütteõli tootja suhtes üksnes seetõttu, et ta on tootja, kelle tootest jäätmed on tekkinud.

67 Prantsuse valitsus, kelle seisukohaga osaliselt ühinevad Itaalia valitsus ja komisjon, leiab, et raske kütteõli tootjat ja/või müüjat ning selle laeva prahtijat, millega ainet veeti, saab käsitada nende jäätmete tekitajate ja/või valdajatena, mis tulenesid aine

merre voolamisest, üksnes juhul, kui laevahukk, mille tõttu selle lastiks olnud raske kütteõli muutus jäätmeteks, oleks toimunud tegevuse tõttu, mis võiks kaasa tuua nende vastutuse. Komisjon lisab siiski, et sellise toote nagu raske kütteõli tootjat ei saa üksnes sellise tegevuse tõttu pidada aine vedamisel aset leidnud õnnetusjuhtumi tõttu tekkinud jäätmete „tekitajaks" ja/või „valdajaks" direktiivi 75/442 artikli 1 punktide b ja c tähenduses. Sellegipoolest on ta vastavalt direktiivi artikli 15 teisele taandele kohustatud „tootjana, kelle tootest jäätmed on tekkinud", kandma jäätmete kõrvaldamise kulud.

68 Belgia valitsuse meelest on direktiivi 75/442 kohaldamine välistatud seetõttu, et tsiviilvastutuse konventsioon on kohaldatav. Samamoodi leiab Ühendkuningriigi valitsus, et Euroopa Kohus ei pea sellele küsimusele vastama, kuna põhikohtuasi puudutab raske kütteõli merre voolamisest tuleneva vastutusega seotud küsimusi.

Euroopa Kohtu vastus

69 Põhikohtuasja asjaolude osas tuleb märkida, et võttes arvesse direktiivi 75/442 eesmärki, mida on meenutatud selle põhjenduses 3, näeb direktiivi artikli 15 teine taane ette, et vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele tuleb jäätmete kõrvaldamise kulud kanda eelmisel valdajal või tootjal, kelle tootest jäätmed on tekkinud.

70 Vastavalt direktiivi 75/442 artiklile 8 on iga „jäätmevaldaja" kohustatud andma jäätmed käitlemiseks era- või avalikule jäätmekogumisettevõttele või ettevõttele, kes teeb IIA või IIB lisas nimetatud toiminguid, või taaskasutama või kõrvaldama jäätmed ise kooskõlas direktiivi sätetega (26. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-494/01: komisjon *vs.* Iirimaa, EKL 2005, lk I-3331, punkt 179).

71 Eespool viidatud sätetest nähtub, et direktiivis 75/442 eristatakse jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise tegelikku elluviimist, milleks on kohustatud iga „jäätmevaldaja", nii tekitaja kui valdaja, nimetatud toimingute eest tasumise kohustusest, mis lasub vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele isikutel, kes jäätmed tekitavad, olenemata sellest, kas need isikud on jäätmete valdajad või endised valdajad või tootjad, kelle tootest jäätmed on tekkinud (eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 58).

72 EÜ artikli 174 lõike 2 esimese lõigu teise lause ja direktiivi 75/442 artikli 15 tähenduses „saastaja maksab" põhimõtte kohaldamine ebaõnnestuks, kui jäätmete tekkimisega seotud isikud vabaneksid direktiivis 75/442 ette nähtud rahalistest kohustustest, isegi kui on selgelt tuvastatud nende süsivesinike päritolu, millel lasti – kuigi tahtmatult – merre voolata ja mis tekitasid ühe liikmesriigi rannikuala reostuse.

– Mõisted „valdaja" ja „eelmine valdaja"

73 Õnnetusjuhtumi tagajärjel välja voolanud süsivesinike osas, mis pärinesid teenindusjaama lekkivatest mahutitest ja mille teenindusjaam oli ostnud oma äritegevuse raames, on Euroopa Kohus leidnud, et need süsivesinikud olid tegelikult teenindusjaama käitaja valduses. Euroopa Kohus leidis seega, et isik, kes oma äritegevusest tulenevalt säilitas süsivesinikke ajal, mil need muutusid jäätmeteks, on käsitletav jäätmete „tekitajana" direktiivi 75/442 artikli 1 punkti b tähenduses. Kui teenindusjaama käitaja on samal ajal nii jäätmete valdaja kui tekitaja, tuleb teda käsitada jäätmete valdajana direktiivi artikli 1 punkti c tähenduses (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 59).

74 Samamoodi tuleb õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud süsivesinike puhul märkida, et süsivesinikke vedava laeva omanik on tegelikult nende valdaja vahetult enne nende muutumist jäätmeteks. Neil asjaoludel võib laevaomanikku käsitada jäätmete tekitajana direktiivi 75/442 artikli 1 punkti b tähenduses ja seega võib ta kvalifitseerida „valdajaks" direktiivi artikli 1 punkti c tähenduses.

75 Nimetatud direktiiv ei välista siiski võimalust, et teatavates olukordades on mitu eelmist valdajat kohustatud kandma jäätmete kõrvaldamise kulud (vt eespool viidatud kohtuotsus Van de Walle jt, punkt 57).

– Nende isikute kindlakstegemine, kes peavad kandma jäätmete kõrvaldamise kulud

76 Põhikohtuasjas tekib küsimus, kas isikut, kes müüs kauba lõplikule vastuvõtjale ja prahtis selleks laeva, mis uppus merel, võib samuti käsitada välja voolanud jäätmete „valdajana", antud juhul „eelmise" valdajana. Lisaks arutleb eelotsusetaotluse esitanud kohus selle üle, kas tootjat, kelle tootest jäätmed on tekkinud, võib samuti kohustada sel viisil tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulusid kandma.

77 Selles suhtes näeb direktiivi 75/442 artikkel 15 ette, et teatavat liiki isikuid, käesoleval juhul „eelmisi valdajaid" või „tootjat, kelle tootest jäätmed on tekkinud", võib vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele kohustada jäätmete kõrvaldamise kulusid kandma. See rahaline kohustus lasub neil seetõttu, et nad on kaasa aidanud jäätmete tekkimisele ja sellest tulenevale reostusohule.

78 Seetõttu võib siseriiklik kohus naftatankeri hukkumise tagajärjel merre voolanud süsivesinike puhul leida, et süsivesinike müüja ja neid vedava laeva prahtija „tekitas jäätmeid", kui kohus nende asjaolude alusel, mida ainult tema on pädev hindama, jõuab järeldusele, et müüja/prahtija on kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule, eriti kui ta on jätnud võtmata sellise juhtumi ärahoidmiseks vajalikud meetmed, näiteks laeva valikut puudutavad meetmed. Neil asjaoludel võib kõnealust müüjat/prahtijat direktiivi 75/442 artikli 15 teise taande esimese osa kohaldamisel käsitada jäätmete eelmise valdajana.

79 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 69 meenutati, näeb direktiivi artikli 15 teine taane põhikohtuasja asjaoludel ette – kasutades sidesõna „või" –, et jäätmete kõrvaldamise kulud tuleb kanda kas „eelmisel valdajal" või „tootjal, kelle tootest jäätmed on tekkinud".

80 EÜ artiklist 249 tuleneb, et kuigi direktiivi 75/442 adressaatideks olevatel liikmesriikidel on õigus valida saavutatava tulemuse vorm ja meetodid, on nad siiski seotud saavutatava tulemusega, milleks on jäätmete kõrvaldamise kulude kandmise kohustus. Sellest tulenevalt on liikmesriigid kohustatud tagama, et nende siseriiklik õigus võimaldab kõnealuste kulude jätmist eelmiste valdajate või tootja kanda, kelle tootest jäätmed on tekkinud.

81 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 135 märkis, ei ole direktiivi 75/442 artikliga 15 vastuolus see, kui liikmesriigid näevad kõnealuses valdkonnas võetud rahvusvaheliste kohustuste – nagu tsiviilvastutuse konventsioon ja fondi asutamise konventsioon – täitmisel ette, et laevaomanik ja prahtija saavad süsivesinike merre voolamisest tuleneva kahju eest vastutada üksnes teatava summa ulatuses, mis arvutatakse laeva kogumahutavuse alusel, ja/või üksnes erilistel asjaoludel, mis on seotud nende hooletusega. Kõnealuse sättega ei ole vastuolus ka see, et rahvusvaheliste kohustuste täitmisel katab selline hüvitusfond nagu naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvaheline fond iga juhtumi puhul teatavas ülemmääras õnnetusjuhtumi tagajärjel merre voolanud süsivesinikest tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulud jäätmete „valdajate" asemel direktiivi 75/442 artikli 1 punkti c tähenduses.

82 Kui siiski ilmneb, et õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamise tõttu tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulusid kõnealune fond ei kanna või ei saa kanda, kuna selle juhtumi puhul on juba makstud hüvitise ülemmäär, ning et ette nähtud vastutuse piirangute ja/või vastutusest vabastamise kohaldamise tõttu välistavad liikmesriigi õigusnormid, sh rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevad õigusnormid, nende kulude kandmise laevaomaniku ja/või prahtija poolt, isegi kui nad on käsitatavad „valdajatena" direktiivi 75/442 artikli 1 punkti c tähenduses, peavad sellised siseriiklikud õigusnormid direktiivi artikli 15 korrektse ülevõtmise huvides võimaldama nende kulude kandmist tootja poolt, kelle tootest sel viisil levinud jäätmed on tekkinud. Vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele saab sellist tootjat kohustada kulusid kandma siiski üksnes juhul, kui ta on oma tegevusega kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule.

83 Liikmesriigi kohustus võtta kõik vajalikud meetmed direktiivis ette nähtud tulemuse saavutamiseks on EÜ artikli 249 kolmanda lõigu ja direktiivi endaga kehtestatud siduv kohustus. Kohustus võtta kõik üld- või erimeetmed lasub kõigil liikmesriikide asutustel, sh kohtutel nende pädevuse piires (vt 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-106/89: Marleasing, EKL 1990, lk I-4135, punkt 8, ja eespool viidatud kohtuotsus Inter-Environnement Wallonie, punkt 40).

84 Sellest järeldub, et siseriiklike õigusnormide kohaldamisel, olgu siis tegemist direktiivist varasemate või hilisemate sätetega või sellistest rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevate sätetega, millega liikmesriik on ühinenud, peab liikmesriigi kohus nende tõlgendamisel lähtuma võimalikult suures ulatuses direktiivi sõnastusest ja eesmärgist, selleks et saavutada direktiivis ette nähtud tulemus ja järgida seega EÜ artikli 249 kolmandat lõiku (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Marleasing, punkt 8).

85 Vastupidi äriühingute Total väidetele, mis nad esitasid kohtuistungil, ei ole ühendus seotud tsiviilvastutuse konventsiooni ja fondi asutamise konventsiooniga. Esiteks ei ole ühendus nende rahvusvaheliste instrumentidega ühinenud ja teiseks ei saa ühendust pidada oma liikmesriikide asemele astunuks, kas või juba

seepärast, et kõik liikmesriigid ei ole kõnealuste konventsioonidega ühinenud (vt analoogia alusel 14. juuli 1994. aasta otsus kohtuasjas C-379/92: Peralta, EKL 1994, lk I-3453, punkt 16, ja 3. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas C-308/06: Intertanko jt, EKL 2007, lk I-4057, punkt 47), ega ka nende konventsioonidega kaudselt seotuks 10. detsembril 1982 Montego Bays allkirjastatud ÜRO mereõiguse konventsiooni (jõustunud 16. novembril 1994 ja heaks kiidetud nõukogu 23. märtsi 1998. aasta otsusega 98/392/EÜ (EÜT L 179, lk 1; ELT eriväljaanne 04/03, lk 260)) artikli 235 alusel, mille lõige 3 piirdub – nagu rõhutas kohtuistungil Prantsuse valitsus – konventsiooni osalisriikidele üldise koostöökohustuse kehtestamisega.

86 Mis puudutab lisaks otsust 2004/246, millega volitatakse liikmesriike fondi asutamise konventsiooni 2003. aasta protokollile Euroopa Ühenduse huvides alla kirjutama, seda ratifitseerima või sellega ühinema, siis piisab tõdemisest, et kõnealune otsus ja 2003. aasta protokoll ei ole põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatavad.

87 Direktiivi 2004/35 artikli 4 lõige 2 näeb küll sõnaselgelt ette, et seda ei kohaldata sündmuse või tegevuse suhtes, millega seotud vastutus või hüvitamine kuulub mõne sellise rahvusvahelise konventsiooni kohaldamisalasse, mis on loetletud IV lisas, milles on muu hulgas mainitud tsiviilvastutuse konventsiooni ja fondi asutamise konventsiooni. Nagu nähtub direktiiv põhjendusest 10, pidas ühenduse seadusandja vajalikuks võtta sõnaselgelt arvesse asjakohaseid rahvusvahelisi konventsioone, mis reguleerivad täielikumalt ja rangemalt selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid tegevusi.

88 Siiski tuleb tõdeda, et direktiiv 75/442 ei sisalda analoogset sätet, ka mitte kodifitseeritud versioonis, mis tuleneb direktiivist 2006/12.

89 Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 75/442 artikli 15 kohaldamisel õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamise suhtes, mille tulemusel reostati liikmesriigi rannikut:

– võib siseriiklik kohus süsivesinike müüjat ja neid vedava laeva prahtijat käsitada jäätmete tekitajana direktiivi 75/442 artikli 1 punkti b tähenduses ja seega „eelmise valdajana" direktiivi artikli 15 teise taande esimese osa kohaldamise seisukohast, kui kohus nende asjaolude alusel, mida ainult tema on pädev hindama, jõuab järeldusele, et müüja/prahtija on kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule, eriti kui ta on jätnud võtmata sellise juhtumi ärahoidmiseks vajalikud meetmed, näiteks laeva valikut puudutavad meetmed;

– kui ilmneb, et õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamise tõttu tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulusid kõnealune fond ei kanna või ei saa kanda, kuna selle juhtumi puhul on juba makstud hüvitise ülemmäär, ning et ette nähtud vastutuse piirangute ja/või vastutusest vabastamise kohaldamise tõttu välistavad liikmesriigi õigusnormid, sh rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevad õigusnormid, nende kulude kandmise laevaomaniku ja/või prahtija poolt, isegi kui nad on käsitatavad „valdajatena" direktiivi 75/442 artikli 1 punkti c tähenduses, peavad sellised siseriiklikud õigusnormid direktiivi artikli 15 korrektse ülevõtmise huvides võimaldama nende kulude kandmist tootja poolt, kelle tootest sel viisil levinud jäätmed on tekkinud. Vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele saab sellist tootjat kohustada kulusid kandma siiski üksnes juhul, kui ta on oma tegevusega kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule.

Kohtukulud

90 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Selline aine, nagu on põhikohtuasjas kõne all, st raske kütteõli, mida müüakse kütusena, ei kujuta endast jäätmeid nõukogu 15. juuli 1975. aasta direktiivi 75/442/EMÜ jäätmete kohta (muudetud komisjoni 24. mai 1996. aasta otsusega 96/350/EÜ) tähenduses, kui seda kasutatakse või turustatakse majanduslikult soodsatel tingimustel ja kui seda saab tegelikult kütusena kasutada, ilma et seda oleks vaja eelnevalt ümber töödelda.**

2. **Laevahuku tagajärjel merre voolanud süsivesinikud, mis on segunenud vee ja setetega ja mis hulbivad piki liikmesriigi rannikut ning kanduvad lõpuks randa, kujutavad endast jäätmeid direktiivi 75/442 (muudetud otsusega 96/350) artikli 1 punkti a tähenduses, kui neid ei saa enam eelneva ümbertöötlemiseta kasutada ega turustada.**

3. **Direktiivi 75/442 (muudetud otsusega 96/350) artikli 15 kohaldamisel õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamise suhtes, mille tulemusel reostati liikmesriigi rannikut:**

   – **võib siseriiklik kohus süsivesinike müüjat ja neid vedava laeva prahtijat käsitada jäätmete tekitajana direktiivi 75/442 (muudetud otsusega 96/350) artikli 1 punkti b tähenduses ja seega „eelmise valdajana" direktiivi artikli 15 teise taande esimese osa kohaldamise seisukohast, kui kohus nende asjaolude alusel, mida ainult tema on pädev hindama, jõuab järeldusele, et müüja/prahtija on kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule, eriti kui ta on jätnud võtmata sellise juhtumi ärahoidmiseks vajalikud meetmed, näiteks laeva valikut puudutavad meetmed;**

– kui ilmneb, et õnnetusjuhtumi tagajärjel süsivesinike merre voolamise tõttu tekkinud jäätmete kõrvaldamise kulusid naftareostusest põhjustatud kahju kompenseerimise rahvusvaheline fond ei kanna või ei saa kanda, kuna selle juhtumi puhul on juba makstud hüvitise ülemmäär, ning et ette nähtud vastutuse piirangute ja/või vastutusest vabastamise kohaldamise tõttu välistavad liikmesriigi õigusnormid, sh rahvusvahelistest konventsioonidest tulenevad õigusnormid, nende kulude kandmise laevaomaniku ja/või prahtija poolt, isegi kui nad on käsitatavad „valdajatena" direktiivi 75/442 (muudetud otsusega 96/350) artikli 1 punkti c tähenduses, peavad sellised siseriiklikud õigusnormid direktiivi artikli 15 korrektse ülevõtmise huvides võimaldama nende kulude kandmist tootja poolt, kelle tootest sel viisil levinud jäätmed on tekkinud. Vastavalt „saastaja maksab" põhimõttele saab sellist tootjat kohustada kulusid kandma siiski üksnes juhul, kui ta on oma tegevusega kaasa aidanud laevahuku põhjustatud reostuse tekkimise ohule.

Allkirjad